

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Шутова О.С.

*молодший науковий співробітник,
Науково-дослідний інститут державного будівництва
та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України,
Сектор державного будівництва та місцевого самоврядування*

ПОДАТКОВА АМНІСТІЯ – ЯК РІЗНОВИД ПОДАТКОВИХ ЗВІЛЬНЕНЬ

Звертаючись до розгляду податкових звільнень потрібно зауважити, що існує багато підходів до визначення як поняття «податкові звільнення» так і класифікації самих видів. Так, сучасний етап розвитку правової думки, тенденції економічних та податкових відносин призводять до того, що з'являються все нові види податкових звільнень. Так, наприклад, податкова амністія є доволі новим поняттям у податковому праві України, хоча у практиці інших держав має вже досить усталений та позитивний досвід функціонування.

Розглядаючи поняття податкових звільнень чи податкових пільг, зустрічаємо й податкову амністію, що займає цікаве місце серед них. Справа в тому, що сучасна фіскальна політика не має єдиного визначення та трактування цього поняття, не має навіть єдиного підходу до розуміння його сутності. Так, Барулін С. В. та Макрушін А.В. визначають податкову амністію як звільнення особи, що зробила податкове правопорушення, від відповідних штрафних санкцій за ці порушення. Але вони відштовхуються від розуміння поняття «амністія» взагалі [1, с. 39 – 40.]. Натомість Матінов А.С. характеризує податкову амністію як звільнення від податків загалом, наприклад, він відзначає що податкова амністія має місце в офшорних зонах [2, с. 48]. Вітчизняні вчені, зокрема Василик О. Д., під податковою амністією розуміє звільнення від сплати податків внаслідок прийняття нормативно-правового акту, який не має зворотної сили, і звільняє платника від зобов'язання сплатити податки навіть якщо вони не були сплачені в строк [3, с. 138].

Податкова пільга та податкова амністія застосовуються виключно в сфері оподаткування, проте їх поєднує не тільки

предметний критерій. Є й інші загальні риси, що характеризують податкову пільгу та податкову амністію: 1) являють собою виключення з загальних правил; 2) слугують послабленнями (в широкому розумінні) в сфері оподаткування; 3) мають загальний характер (адресуються як фізичним, так і юридичним особам) [4, с. 230]. Податкова амністія та податкова пільга, окрім деяких спільних рис, мають різний момент виникнення. Так, здебільшого податкові пільги діють із моменту виникнення податкового зобов'язання, податкова амністія ж, навпаки, може застосовуватися вже як «пост фактум» податкового зобов'язання.

В Україні 1 січня 2011 року у дію вступив Податковий Кодекс, який своєю дією скасував дію старого податкового законодавства [5]. Одночасно норми ПКУ не можуть мати зворотної дії. Змінивши податкові правила, держава задекларувала реформу податкової системи, однією з цілей якої повинні стати партнерські відносини між державою та платниками податків. Тобто, фактично ми маємо початок податкової історії для будь-якого платника податків з нуля. Будь-які мораторії на перевірки платників податків не дієві. Податкова амністія дасть поштовх до поступового виходу частини української економіки з тіні. Окрім цього, податкова амністія буде реальним кроком у боротьбі з корупцією, пов'язаною зі сферою оподаткування.

Податкова амністія повинна застосовуватись по закінченню перехідного періоду після введення у дію норм податкового Кодексу. Якщо враховувати введення нових норм спрощеної системи оподаткування кінцевим терміном внесення суттєвих змін, то цією датою з урахуванням перехідного періоду терміном у 1 рік є 1 січня 2012 року. Податкова амністія повинна поширюватись на період податкових відносин, що виникли до 1 січня 2012 року.

Однак слід зауважити, що сам Податковий кодекс України не містить норм, які б детально регулювали податкову амністію, порядок її запровадження та порядок списання старих податкових боргів чи звільнення від обов'язку сплатити податкові платежі, які відміняються кодексом, навіть якщо вони не були сплачені своєчасно. Загалом, створюється юридичний прецедент застосування до суб'єктів господарської діяльності податкової амністії, який по суті не отримав матеріальної форми, тобто не закріплений ані постановою суду, ані іншим правозастосовним документом.

Натомість такі норми знаходять своє відображення у податковому праві Російської Федерації, зокрема, ст.81 Податкового кодексу Російської Федерації містить умови звільнення платника податків від податкової відповідальності за здійснення податкових правопорушень при виявленні ним помилок, що приводять до заниження суми податку, належної сплати. Статтею 59 ПК РФ

передбачається можливість списання безнадійних боргів по податках і зборах з причин економічного, соціального або юридичного характеру [1, с. 39 – 40].

Слід сказати, що Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва ще в 2011 році розробив та запропонував Верховній Раді України прийняти Закон України «Про амністію податкового боргу та штрафних санкцій і пені зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». В свою чергу, Міністерством фінансів України був також розроблений та запропонований для прийняття законопроект «Про особливий порядок декларування доходів, з яких не сплачені податки, збори (обов'язкові платежі) до бюджетів та державних цільових фондів». Ці законопроекти мали на меті легітимізацію та проведення податкової амністії. При чому проект Міністерства фінансів передбачав її проведення на термін 6 місяців. За легалізацію доходів пропонувалося стягувати державне мито за диференційованими ставками залежно від періоду, в якому будуть задекларовані доходи: у перший місяць – 4% від вартості об'єкта декларування, у другому і третьому – 6%, протягом трьох останніх місяців легалізації – 8% [6].

Здавалося б, ініціатива уряду виглядала логічною в умовах соціально-економічного розвитку України. «Тіньових» грошей в Україні ставало все більше і їх легалізація допомогла б пожвавити економіку і допомогти владі покрити бюджетні розриви, а може навіть і знизити податки і збільшити соціальні виплати. Це нормальна практика поповнення бюджету, і розвинені країни часто звертаються до цього методу, щоб поліпшити економіку та поповнити бюджет.

Список використаних джерел:

1. Барулин С. В., Макрушин А.В. Налоговые льготы как элемент налогообложения и инструмент налоговой политики. Финансы // 2002. N 2. С. 39-40.
2. Матинов А.С. Специальные налоговые режимы (правовые аспекты) // Финансовое право. 2002. N 4. С. 47-54.
3. Василик О. Д. Податкова система України [Текст] : навч. посіб. / О. Д. Василик. – К. : ВАТ «Поліграфкнига», 2004. – 478 с.
4. Криницький І.Є. Податкова амністія та податкова пільга: проблема співвідношення // Право та управління. – 2012. – № 3. – с. 228-240.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-17. – ст.112.
6. Законопроект «Про амністію податкового боргу та штрафних санкцій і пені зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» Електронний ресурс. Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2011/03/30/233106>